

מראי מקומות - קידושין ס"ה

בקרוביו- ע' בקרבן נתנאל (י"ב, ו') שהביא מה שנתקשה הלחם משנה בזה, דבמאי עסקינן, אם לא נתן לה גט, הרי היא אסורה לכל העולם, ואם נתן לה גט, הרי הוא באמת אסור בקרובותיה מחמת הגט, והניח בצ"ע. ותמה הק"נ דהא י"ל בפשיטות, דמה דקתני אסורה בקרוביו מיירי שמת המקדש, ולק"מ [וק', אם שייך לומר דבכ' ציורים מיירי, א"כ י"ל בפשיטות טפי, דמיירי דמה דקתני שהוא מותר בקרובותיה, היינו היכא שעדיין לא נתן לה גט, ומה דקתני שהיא אסורה בקרוביו, היינו שנתן לה גט. ומה שלא הי' רוצה הלח"מ ליישב כן, לכאן היינו משום דבמתני' מיירי דבציור א' הוא, וא"כ ע"כ מיירי שעדיין לא מת המקדש, דהא קתני שהוא מותר בקרובותיה, ויש לחלק].

(ד) **אמר רב אם נתן גט מעצמו כופין אותו ליתן כתובה-** מכאן הוכיח תוס' דארוסה אית לה כתובה אפי' לא הי' כתוב, דאם מיירי שהי' כתוב, מאי מבקשין שייך הכא, הא ודאי כופין אותו. אולם ע' ברשב"א שהביא שי' הגאונים דארוסה אין לה כתובה. וכ' לדחות הראי' מסוגיין, דמיירי שפיר שהי' גט כתוב, אלא דמיירי באתרא דכותבין כתובה ואח"כ מקדשין, וא"כ בלא נתינת גט מעצמו אין שייך לכוף אותו ליתן הכתובה, דהא יכול לטעון דבאמת לא קידשה. ועוד דחה דהא רב אמרה להא שמעתתא, וודאי שי' רב הוא דארוסה אית לה כתובה, אלא שאי"ז ראי' לדינא, דס"ל להגאונים דלא קיי"ל כן.

(ה) **המקדש בעד א' אין חוששין לקידושו ואפי' שניהם מודים-** מבואר בעמוד ב' דטעם לזה הוא משום דחב לאחרים. וע' בקצות (צ"ט), שהביא ראי' מכאן דלא אמרי' הודאת בע"ד במקום שחב לאחרים אפי' במקום שלא שייך חשש קנוניא, ודלא כדעת התומים.

(ו) **קדשתין והיא אומרת לא קדשתני... אלא לאו בעד א'-** כ' הריטב"א דמהא דלא תי' הגמ' הב"ע בעד א' שמעיד שנתקדשה בפני ב', שמעי' דאפי' בהא נמי אין חוששין לו, דגוזה"כ הוא דאיסור ערוה אינו בפחות משנים ע"י עדות, אבל כי אמרה היא שנתקדשה בפני ב', נאמנת משום דאי"ז עדות, אלא דשויא אנפשה חתיכה דאיסורא, אבל אינה נאמנת כלל כלפי אחרים. אולם ע'

(א) **א"ל התם בלישנא דעלמא קמפלגי- כ'** הריטב"א (סד: ד"ה והא) דהשתא אין צריכין להפוך המשנה בנדורים, דנמצא דמח' דנדורים אין שייך למח' במשנה דידן כלל. ואף דהי' ברייתא דקתני כמו ההיפוך, אבל עכשיו עדיף להפוך הברייתא מחמת המשנה מלהפוך המשנה מחמת הברייתא.

(ב) **הוא אסור בקרובותיה- פרש"י משום דשויא אנפשי' חתיכה דאיסורא.** וע' בקצות (ל"ד, סוף אות ד') שהביא מקצת מפרשים שכתבו שדין שאחד"א הוא מדין נדר, אולם הביא שהמהרי"ט (ג', א') דחה זה, דא"כ תהני בי' שאלה. ולכן ביאר הדין שאחד"א "הוא מדין נאמנות, דכיון דהאמין התורה לכל אדם על עצמו, א"כ בין בממון בין באיסור לעולם נאמן על עצמו".

למלך (אישות ט', ט"ו) דכ' להסתפק היכא שיש עדים שמכחישים אותו, האם גם בכה"ג אמרי' דיכול לשוות איסור על נפשו, או דלמא כיון דאיכא עדים המכחישים אותו, מותר אף לדידי'. וע"ש שהביא משו"ת הרשב"א (הובא בטור יו"ד סי' א') דכ' בפירוש דמהני שאחד"א לאסור על עצמו אפי' כנגד עדים. וע"ש עוד שהביא מהשו"ת מהרשד"ם (ס"ס ט') שלמד מדברי הרשב"א דה"ה אב שקיבל קידושין בעד בתו, ואמר שהמקדש הי' גדול, אע"פ שהעדים אומרים שהי' קטן, מ"מ צריכה גט, דלדידה שויא נפשה וכו'. וכבר תמה שו"ת רעק"א (תניינא נ"ג, הובא על גליון הרמב"ם במהדו' ש"פ), דמה ענין נאמנות האב לשאחד"א [אולם ע' מש"כ לעיל (ס"ג) על דרך זה מהדברי יחזקאל, דנאמנות האב הוא על דרך שאחד"א].
וע"ע בביאור הגר"א (אה"ע ג', י"א) שביאר דמה דמי שבא ואמר כהן אני לוקה אם נשא גרושה, היינו משום שאחד"א. וע' בחזון איש (אה"ע ב', י"ז) שכ' לתמוה עליו, דאיך ב"ד לוקין אותו, הרי הם עוברים בלא יוסף, וא"כ איך מהני השאחד"א דידי' להתירם להלקותו, וע"ש עוד מה שהק' ע"ז, והניח בקו'.

(ג) **היא אומרת קדשתני והוא אומר לא קדשתין,** הוא מותר בקרובותיה, והיא אסורה

נגמר כל הדבר. ועפ"ז כ', דלמ"ד דמקדש בע"א חוששין לקידושיו, היינו דס"ל דהוי חצי קיום עפ"ז וחצי עפ"ז, ואם יקדשנה בע"א נמצא שנתפס בה קצת קידושין, ותהי' אסורה עי"ז לכל העולם, אולם אם אח"כ יקדשנה שני, גם קידושיו יהי' נתפסין בה, ומאן דחולק ס"ל דרק שניהם מועילים יחד לקיים הדבר, ואם אין שניהם אינה מקודשת כלל.

(ח) **המגרש את אשתו ולנה עמו בפונדקי... הן הן עדי יחוד וכו'- ע' בדברינו בגיטין (פ"א) שהארכנו בסוגיא זו, ואכ"מ.**

(ט) **הן הן עדי יחוד הן הן עדי ביאה- ע' בבית שמואל (מ"ב, י"ב), שהביא שהמרדכי כאן הביא ראי' מסוגיין דאפי"א אם העדים לא ראו נתינת הקידושין ממש, אין לבטל הקידושין, דאם ראו דבר המוכיח, יכולים להעיד כאילו ראו גוף המעשה, וכדאמר' דהן הן עדי יחוד וכו'. והביא הב"ש משו"ת מהר"ם ב"ר ברוך (לפי הגהת הפריעדמאן שו"ע) שאין להביא ראי' מכאן, דדוקא בביאה אמרי' כן, משום דא"א לראות כמכחול בשפופרת, גם י"ל אש בנעורת ואינה שורפת, אבל בקדושין צריכין לראות המעשה ממש.**

(י) **וגובה כתובתה מן החבילה- פרש"י ממה נפשך, דלפי דבריה שלה הוא לגמרי, ואף לדבריהם עכ"פ יש לה חלק של הכתובה. והק' הקצות (פ"ח, ו'), למה גובה ממ"נ, הרי לכאור' אין ההודאה ממין הטענה, דהיא טוענת דהחבילה שלה היא ממש, והם אינם מודים דחבילה שלה, אלא דהם חייבים לה שוויות החבילה, וא"כ לכאור' אינו ממין הטענה וצריכים להיות פטורים מכלום. וכ' דלפי מש"כ הטעם דטענו חטיין וכו' דפטור הוא משום מחילה, א"כ בכתובה הרי קיי"ל דלא מהני מחילה. אלא דהק' דלפי הטעם דפטור משום הודאה, א"כ לכאור' עדיין ק', וע' מש"כ בזה, ובסוף הניח בצ"ע.**

(יא) **היכי דמי, אי דאית לי' סהדי להאי ואית לי' סהדי להאי, וכו'- כ' הרשב"א בשם הראב"ד דמיירי בשאינן מכחישן אלו את אלו, דאינן מעידין על זמן ידוע, ויתכן דשניהם מעידים**

בתרומת הדשן (רי"ב, ד"ה ותדע) דכ' דהיכא דע"א בא ואמר דהי' קידושין בפניו ובפני חבריו, בהא ודאי חוששין, כיון דאומר הע"א שהי' הקידושין בפני ב' עדים. וע' בלחם משנה (אישות ד', ו') שהביא דברי התרוה"ד, והק' קו' הריטב"א מסוגיין, דמהו קו' הגמ' מהאומר לאשה קדשתיך וכו', ותי' דעדיפא מינה קא משני. [נוק', כשכ' הגמ' אלא לאו בעד א', יש לעי', אם ע"א מהני להיות עד קיום, א"כ למה רק הוא אסור בקרובותיה, הרי בא הע"א ואמר דהי' קידושין, וא"כ גם היא צריכה להיות אסורה בקרובין, אלא לכאור' עכצ"ל, דנהי דיש לצדד להיות עד קיום, אבל לעדי בירור ודאי צריך ב'. וזהו אפי' כשהגמ' מצדד דע"א מהני לקיום, אבל למסקנא, דע"א לא מהני לקיום, ודאי בעינן ב' לבירור, וצ"ע דברי התרוה"ד.] וע"ע בשער המלך (אישות ט', ל"א), שכ' דמבואר מדברי הרמב"ם שם דדעתו כדעת התרומת הדשן.

(יז) **שניהם מודים מאי, אין ולא רפיא בידי- בביאור ספק הגמ', מבואר מדברי רש"י (ד"ה ואי ליכא) דאין השאלה אם בעינן עידי קיום לקידושין או לאאא, אלא ודאי ידע הגמ' דבעינן עדי קיום לקידושין, דאל"כ, אפי' בלא ע"א נמי היכא דהם מודים צריכים להסתפק, אלא השאלה הוא האם אמרי' דכמו דע"א חשיב לחייב שבועה בדיני ממונות, ה"ה דחשיב לקיים הקידושין, עכ"פ היכא דשניהם מודים. וביאר האבנ"ז (אה"ע רל"א, י"ג) דהוי כמו ע"א שאומר אכלת חלב, דבלא הכחשת הבעל דיין יש לו נאמנות, וא"כ יש לצדד דה"ה בקידושין יהי' נאמן בע"א. וע"ע בנודע ביהודה (תנינא ע"ה, ד"ה ולכן) שביאר דהיכא דמקדש בפני ע"א, והאיש והאשה יחדוהו להיות העד שלהם, א"כ הו"ל המנוהו, וכמו בממון מהני כה"ג היכא דהמנוהו, ודין דבשב"ע נלמד מממון, א"כ מהני גם לענין קיום הקידושין (והוסיף דאף דבממון מהני בלא עדים כלל, הרי כך קיבלו הג"ש דדבר דבר, דהיינו דקיום הדבר בקידושין היינו כל עדות דמהני במקום דמהני בהכחשה בממון, והיכא שאין שום עדות, לא מהני במקום הכחשה, ולכן גם לא מהני לקיים קידושין, משא"כ בע"א היכא דהמנוהו, דמהני אף במקום הכחשה). וע"ע בחי' ר' שמעון (כ"ב, ד"ה ועפ"ז נראה), דביאר ספק הגמ' ע"פ החקירה שחקר שם בענין עידי קיום, האם הביאור הוא דשניהם יחד מועילים לקיים הדין, או שכ"א מועיל בפנ"ע לחצי הדבר, ובהצטרף ב' החצאים**

הרי הדין עדות בקידושין נלמד מדיני ממון, וא"כ מהכ"ת דעדיף מיני. והביא שכבר הק' כן הרשב"א בסוגיין, ותי' דהילפותא דדבר ממון הוא גיטין וקידושין נלמדין מעדות ממון בהכחשה (דבזה דיבר הפסוק), וא"כ כמו דעדות שבממון צריכין ב' עדים במקום הכחשה, כן כל חלות דבר שבערוה צריך ב' עדים. ותמה ע"ז הקצות, א) לימא דהך דבר שבערוה נמי מיירי רק במקום הכחשה, אבל בלא"ה לימא דמהני כמו בממון, ב) הרי הגמ' הק' לקמן דהא בממון הודאת בע"ד כק' עדים דמי, ומ"ש בקידושין דלא מהני, ותי' דשאני קידושין שהוא חב לאחרני. ולדברי הרשב"א, למה לא תי' דשאני קידושין דדומה לממונות במקום הכחשה. ולכן כ' לחדש דגם גבי ממונות בעצם צריכים עדי קיום, אלא דלגבי ממון דהבע"ד נאמן כק' עדים, א"כ נמצא דבשעת החלות הרי עדי עמו. ואף דעכשיו הוא מכחיש לומר דמעולם לא הי', הוי כמי שמקדש בפני ב' עדים והלכו למדה"י, "דעיקרא מילתא דצריך עדים בגוף הקידושין הוא בכדי שיוודע לעלמא", וכיון דע"י הודאת הבע"ד יכול להודיע חלות זה לעלמא, ויהי' לו נאמנות ע"ז כק', א"כ שפיר יש כאן עדי קיום בשעת החלות.

(ז) **הכא מחייבא לאחרני- פרש"י**, שקרובותיה נאסרות וקרוביו נאסרים. והק' הרשב"א, מהו היכא דלא מחייבא לאחרנא, וכגון גר שנשא גיורת, דנמצא דאינו אוסר על שום קרובים, האם נאמר דבכה"ג מהני קידושין בינם לבין עצמן. ותי' דמסתבר דמחייב לאחרני היינו דנאסרה לכ"ע, ונמצא דבכל קידושין נאסרה לאחרים. אולם הק' ע"ז, דהא אין שום אחר שייך בה שיכול לומר דהודאתה הוא חב לאחרני. ולזה כ' ד"כי הוא זה" מגלה ד"יקום דבר" רק במקום דאיכא חובה לאחרני כתיב, וא"כ, עריות דכתיב בהו דבר הוקשו רק לממון דאית בהו חב לאחרני, אבל אי"צ להיות חוב בעריות ממש, וע"ש עוד מה שביאר בזה.

(ז) **אמר אביי, א"ל עד א' אכלת חלב והלה שותק, נאמן- פי' בתוס'**, דהיינו דהיכא דאמר לו דבר שהי' לו לדעת אם טמא או לא, הדין הוא דהעד נאמן, משום דכיון דשותק הלה, נמצא

אמת, דגרש א' ושוב נשאה השני. אבל היכא דמכחישים אלו את אלו, א"כ אין כאן עדים ולא היתה צריכה גט כלל. אולם הרשב"א חולק וכ' דהו"ל כב' אומרים נתקדשה וב' אומרים לא נתקדשה, דקיי"ל דלא תנשא. וכאן הרי שניהם אומרים שנתקדשה, וקיי"ל דזו באה בפנ"ע ומעידה וכו', וא"כ ממ"נ מקודשת לא' מהם, וא"כ ודאי צריכה גט משניהם, ואפי' אם נשאת תצא.

(ב) **מי מצי אמרה אלו ב' עבדי וחבילה שלי- הק' הרשב"א**, לימא דגם לה היו סהדי כטענתה. ותי' הריטב"א דאם היו מעידים על טענתה, א"כ גם האנשים היו שניהם צריכים גט שחרור מינה. אולם דחה הרשב"א תי' זו, די"ל דמיירי כשמעידים רק על החבילה, ע"ש איך שהוכיח זה, והניח בקו'.

(ג) **ותסברא, ע"א בהכחשה מי מהימן- פרש"י**, דאיכא חד סהדא דמכחיש לי' מי מהימן אפי' לא מכחשא לי' איהי. ע' בשער המלך (אישות ט', ריש ל"א) שהוכיח מדברי רש"י דס"ל דהכחשת האשה עצמה לא מהני, מדצריך לאוקמה דאחר הי' המכחיש [ולפי ההגהות הב"ח לכאו' הרא"ה הוא להיפוך, דשפיר מהני הכחשת הבע"ד], א"כ מוכח דאם הבע"ד עצמו הוא המכחיש אינו כלום, וע' מה שתמה על רש"י בזה, ובמה שכתב. **ובענין ע"א בהכחשה, ע' מש"כ הרמב"ם** (גירושין י"ב, י"ט) שהוא ספק, אולם ע' במגיד משנה שם שהביא מהרמב"ן דס"ל דע"א בהכחשה לאו כלום הוא ממש.

(ד) **צריכה ב' גיטין כדי לגבות כתובתה מן החבילה ור"מ היא- כ' הריטב"א** דכיון דהגמ' הי' צריך לאוקמי כר"מ, מהא שמעי' דמה דס"ל לרבנן דמטלטלי לא משתעבדי לכתובה, אי"ז רק לענין יתומים, אלא אף מהבעל עצמו לא משעבדי מטלטלי, ודלא כחוב דעלמא, דגובין מיני' אפי' מגלימא דעל כתפי'.

(ט) **מה דעתך, דילפת דבר דבר מממון, וכו'- הק' הקצות (רמ"א, א')**, מ"ש גיטין וקידושין דבענין עדי קיום כדי למיחל החלות, ואילו בדבר שבממון מהני אפי' בין ב' בעלי הדבר,

דמודה דבאמת אכל חלב וכדו'. אבל היכא דלא הי' לו לדעת, אז הדין הוא דשתיקתו אינו כהודאה, ואין הע"א נאמן. והא דלא מהני מדין ע"א נאמן באיסורין, כ' תוס' משום דע"א אינו נאמן אלא להתיר, ולא לאסור. וע' ברשב"א (ועוד ראשונים) שהק' ע"ז, דהא לא משמע כן בסוגיין, אלא די'ש לו נאמנות, ולא דעדותו רק גרם להודאת בע"ד. ולכן ביאר הרשב"א דנאמן העד לומר דחלב הוא וכדו', דלענין "לאסור את המותר, דליכא למימר איתחזק היתירא, דלא אמרי' לי' בשום דוכתא, עד א' נאמן בין שתק הלה בין אמר איני יודע". וכן פי' התוס' רי"ד, אלא דהק' דא"כ מה חידש אביי, הרי קיי"ל בכל התורה דע"א נאמן באיסורין. ותי' "דה"א היכי מהימן, הני מילי בדידי', כגון על פירותיו לומר מתוקנים הן וכו', אבל להעיד על חבירו, לומר לו אכלת חלה או נטמאו טהרותיך, או שורך נרבע, ה"א דלא ליתיהמן, כי היכי דלא מהימן גבי ממונות, קמ"ל דמהימן". [נולכאו' מבואר לפי דבריהם דמה דאמרי' דע"א בהכחשה לאו כלום הוא, היינו אפי' אם הבעל דין עצמו מכחישו, וכמו שהבאנו לעיל מדעת רש"י, אבל לפי תוס' פשוט שאין צ"ל כן.]